

Peilingen

Mededelingenrubriek

76

Berichten voor deze rubriek kunnen worden gezonden aan de redactiesecretaris (adres: zie colofon).

Stoomgemaal De Tuut

Het Land van Maas en Waal kende acht stoomgemalen. Eén daarvan was het stoomgemaal De Tuut te Appeltern. Het werd in 1917 gebouwd voor de bemaling van de Nieuwe Wetering met een capaciteit van 440 kubieke meter water per minuut. De Tuut werd in 1966 vervangen door een nieuw gebouwd dieselgemaal, maar het Appelternse gemaal bleef van binnen en van buiten gaaf, compleet en ongewijzigd. Inmiddels zijn de gebouwen voor het grootste deel gerestaureerd en is de eerste stoommachine gerestaureerd; de tweede volgt binnen afzienbare tijd. Deze restauraties worden verricht door vrijwilligers, die de machines ook onderhouden en bedienen. Bovendien geven zij bezoekers uitleg over de rol van het gemaal in de waterhuishouding van het Land van Maas en Waal. Meer informatie, ook over bezoektijden, op de website www.de-tuut.nl.

Foto's van het Noordzeekanaal

Precies 125 jaar geleden, in 1876, werd het Noordzeekanaal geopend. De bij de uitvoering van dit werk betrokken instanties onderkenden de mogelijkheden die het destijds nog jonge medium van de fotografie bood. Tot dan moest men vertrouwen op omschrijvingen en tekeningen van de uit te voeren kunstwerken. Door middel van foto's kon nu ook de voortgang van de werkzaamheden stap voor stap en driedimensionaal in beeld worden gebracht. Waterstaat trok de Amsterdamse fotograaf P. Oosterhuis aan om de kanaalwerken op de gevoelige plaat vast te leggen. Zijn foto's gaan verder dan uitsluitend het in beeld brengen van een stuk waterbouwkundige techniek. Oosterhuis besteedde grote aandacht aan de compositie. Door bijvoorbeeld zorgvuldig enkele arbeiders in het landschap te plaatsen bracht hij de voorstelling in evenwicht en versterkte hij de indruk van ruimte en diepte. Het Teylers Museum te Haarlem organiseert in samenwerking met het Rijksarchief in Noord-Holland en de Stichting Provinciale Atlas een tentoonstelling van het werk van Oosterhuis. Ook zijn foto's te zien van de Alkmaarders Chrispijn en Van der Aa die in de jaren tachtig en negentig van de negentiende eeuw verbeteringen aan het kanaal fotografeerden. De tentoonstelling wordt gecompleteerd met de nodige kaarten en belangrijke archivalia zoals de originele kanaalconcessie van de Kroon. "Van Pieren en sluizen, de eerste foto's van het Noordzeekanaal 1868-1895" is te zien tot en met 13 januari 2002. Meer informatie: Teylers Museum, tel. 023-5319010, internet: www.teylersmuseum.nl.

Priester Hendrik

Onlangs werd in Rijnsaterwoude een standbeeld onthuld van priester Hendrik, die negenhonderd jaar geleden neerstreek in het Noord-Duitse gebied tussen Hamburg en Bremen en er bijdroeg aan de ontginningen. Het standbeeld, een kopie van het beeld dat al sinds 1993 het Duitse dorp Steinkirchen siert, is

er gekomen dankzij een speciaal voor dit doel in het leven geroepen stichting. Oprichter van die stichting is emeritus professor H. van der Linden, die bij de werkzaamheden aan zijn proefschrift *De Cope* op de priester stuitte. Priester Hendrik is de *Heinricus sacerdos* die voorkomt in een in 1113 afgesloten contract van de aartsbisschop van Bremen en Hamburg met een groep Hollandse immigranten. De komst van deze kolonisten moet worden gezien tegen de achtergrond van de Grote Ontginning, die in de tiende eeuw begon en duurde tot ongeveer 1300 (*NRC Handelsblad*, 15-8-2001).

European Social Science History Conference

Van 27 februari tot 2 maart 2002 wordt in het Nederlands Congrescentrum in Den Haag onder auspiciën van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis de vierde European Social Science History Conference gehouden. Op dit zeer breed opgezette congres komen historici in kleine groepjes bijeen om te discussiëren over een groot aantal thema's uit de sociale geschiedenis. Een van die thema's is 'Watermanagement, agriculture and property'. Onder leiding van prof. Erik Thoen (Rijksuniversiteit Gent) wordt op 2 maart over drie papers gereflecteerd. Prof. Yda Schreuder presenteert 'The Polder Model in Historical Perspective'; drs. Tim Soens laat zijn gedachten gaan over 'Interference of Rural Power Structures in Water Management Organisation in the County of Flanders (14th-16th Century)'. Chris H.M. de Bont zal spreken over 'Why not blame History? Present-day Problems in Dutch Water Management within their Historical Context'. Nadere informatie: Conferentie Secretariaat ESSHC, p/a IISG, Cruquiusweg 31, 1019 AT Amsterdam, tel. 020-6685866, e-mail esshc@iisg.nl of de website www.iisg.nl.

Afscheid P.A. Henderikx

Op 1 oktober jongstleden beëindigde prof. dr. P.A. (Peter) Henderikx zijn werkzaamheden aan de Universiteit van Amsterdam. Henderikx bekleedde daar de leerstoel 'Nederzettingsgeschiedenis van de Nederlanden in de Middeleeuwen'. Ter gelegenheid van zijn emeritaat is hem een bundel aangeboden met een keuze uit zijn verspreide geschriften. De rode draad in die publicaties is de geschiedenis van landschap en bewoning in de beneden-delta van Schelde, Maas en Rijn na de Romeinse tijd tot in de veertiende eeuw. Het boek *Land, water en bewoning. Waterstaats- en nederzettingsgeschiedenis in de Zeeuwse en Hollandse delta in de Middeleeuwen* (Hilversum 2001, ISBN 90-6550-656-X) bevat onder meer Henderikx' artikelen over de ontginning van de veengebieden in de Rijn-Maasdelta, de waterstaat van Walcheren tot het begin van de

vijftiende eeuw, de Lek en de Hollandse IJssel in de vroege Middeleeuwen, de dijkzorg in het baljuwschap Zuid-Holland, de oprichting van het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en over de waterbeheersing en de afwatering in dat gebied. De 'gewone' leerstoel 'Nederzettingsgeschiedenis' zal niet worden gecontinueerd, maar de leerstoelgroep Middeleeuwse Geschiedenis van de UvA buigt zich over de mogelijkheid om het vak in stand te houden.

Nederlands Watermuseum

Op initiatief van het Waterschap Rijn en IJssel, Waterbedrijf Gelderland en NUON komt bij het Arnhemse park Sonsbeek het Nederlands Watermuseum. Het museum, dat zal worden gevestigd in en onder de historisch waardevolle Begijnemolen, moet een plek worden waar men kennis kan nemen van uiteenlopende aspecten van het (mondiale) watermanagement (*Gelders Erfgoed* 4 (2001)).

Schuiven in de sloot

De schuiven van de Bossche sloot, gelegen in de gemeente Vught, zijn gerestaureerd. Hiermee is door het Waterschap De Maaskant een belangrijk stuk cultureel en historisch erfgoed voor de toekomst bewaard. In 1995 nam het waterschap het Drongelens kanaal en bijbehorende kunstwerken over van Rijkswaterstaat, met inbegrip van de schuiven van het afwateringskanaal de Bossche sloot. De staat van de schuiven liet door achterstallig onderhoud en roestvorming aan de staalconstructie behoorlijk te wensen over. Het waterschap koos voor groot onderhoud en conservering van deze schuiven, mede omdat ze zijn voorgedragen voor plaatsing op de monumentenlijst. De handbediende schuiven dateren uit de periode van vlak voor 1900 en zijn van een type dat vrij veel is toegepast. Omdat er in Nederland nog maar enkele van deze schuifsystemen aanwezig zijn, hebben de schuiven van de Bossche sloot cultuurhistorische waarde, als gaaf onderdeel van de grootschalige Maasverbeteringswerken rond 1900.